

29 MAI 1927. PUNEREA PIETREI FUNDAMENTALE LA ATENEUL POPULAR „MAIOR GHEORGHE PASTIA”

**Horia Dumitrescu
Ionuț Iliescu**

La sfârșitul lunii în care Parlamentul României, în cadrul unei sedințe festive, aniversase 50 de ani de la proclamarea Independenței de Stat, focșănenii au trăit un eveniment rămas, până în prezent, unic în analele locale: inaugurarea a două unități de învățământ (Școala Comercială și Școala Normală) și punerea pietrei fundamentale la Ateneul Popular.

Din partea guvernului prezidat de generalul Alexandru Averescu (30 martie 1926-3 iunie 1927)¹, au fost prezenți la Focșani trei miniștri: Octavian Goga (Interne), dr. Petru Groza (Lucrări Publice) și Ion Petrovici (ministru de Stat).

Ministrul Constantin Garoflid (Agricultură și Domenii) a sosit la Focșani, dar s-a deplasat la Făurei.²

Delegația guvernamentală mai cuprindea pe secretarul de Stat, Constantin Bucșan (Interne), secretarii generali Carp (Agricultură și Domenii) și dr. Banu (Sănătate și Ocrotiri Sociale),³ dr. Bardescu și C.C. Brăescu – vicepreședinții Camerei Deputaților.⁴

---

¹ Mircea Mușat, I. Ardeleanu, **România după Marea Unire**, vol. II, Partea I. 1918 - 1933, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986, p.1145

² Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare de va cita: A.N.I.C.), fond Savel Rădulescu, dosar nr. 174, f. 90 verso

³ *Ibidem*

⁴ „Îndreptarea“, Anul IX, No. 122, Marți, 31 Mai 1927, p. 4

Distinșii oaspeți au fost întâmpinați la gară de autoritățile locale. La festivitățile de la Focșani au fost prezenți și deputații, senatorii, prefecții și primarii din Râmnicu-Sărat, Bacău și Tecuci.⁵

După inaugurarea Școlii Comerciale, unde a luat cuvântul ministrul Ion Petrovici, a urmat punerea pietrei fundamentale la Ateneul Popular.

Solemnitatea punerii actului de fundație la Ateneul Popular „Maier Gh. Pastia” a început la ora 10. După oficierea serviciului religios, N.Al.Constantinescu⁶, primarul orașului, a citit Actul de fundațiune:

Act de Fundațiune.

Sub slăvita domnie a Majestății Sale Ferdinand I Rege al tuturor Românilor și al Augustei Sale Doamne Regina Maria

În anul 1927 dela nașterea Mântuitorului, în a 29-a zi a lunii Mai, în al 68-lea an dela Unirea Principatelor Moldava cu Muntenia și în al 65-lea an al unificării Municipalităților Focșanii din Moldova cu Focșanii din Muntenia, cari împreună formează astăzi orașul Focșani, capitala Județului Putna – sub păstoria Săcătăței Sale Dr. Miron Cristea, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al României întregite, iar Episcop al Eparhiei Romanului Lucian Triteanu, fiind Înalt Sfetnic al Tronului D-l Prim Ministru General Alexandru Averescu, Ministru de Interne Octavian Goga, ministru Instrucțiunii Publice I. Petrovici, Ministru Cultelor și Artelor Vasile Goldiș, Prefect al Județului Putna Lt. Colonel Sterea Costescu, Primar al orașului Focșani Neculai Al. Constantinescu, consiliul comunal format din membrii delegației permanente Raicu Stănescu,

---

⁵ *Ibidem*

⁶ N.Al. Constantinescu – primar al orașului Focșani între 19 aprilie 1926 - 28 octombrie 1927, 2 ianuarie - 31 mai 1931 și 11 iunie 1932 - 5 decembrie 1933 (Maria Dumitrescu, Horia Dumitrescu, **Primarii din Focșani între anii 1862 - 1937 în Cronica Vrancei**, III, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 221)

General Gh. Bottea, Radu Negulescu și Gh.Goșman; Consilieri aleși: Iorgu Gh. Poienaru, Theodor M.Bassarabianu, Gh.I. Tomulescu, Irimia St.Pană, Constantin Gorciu, Iancu Petrescu, Dumitru Ș. Neagu, C. Șerbănescu-Răcoasa, Ștefan P.Dumitriu, Gh. Steriade, Șerban Dimitriu, Dr.Iancu Weinbach și Alexandru I.Dragu; Consilieri de drept: Preotul N. Gereea, Vasile C.Antonescu, Dr.N.Athanasiu, Florea Eftimescu, Constantin Leonescu, Elena S. Rahtivan, Gabriela Mincu, S. Mândăchescu, Gr. Buzdugan, Zamfir Stănescu și V.Gh. Nicolau – s-a pus piatra fundamentală a așezământului de cultură națională pentru luminarea poporului, care va purta numele de Ateneul Popular „Maior Gh. Pastia” ce se construiește din dania făcută Primăriei Focșani de Maior Gheorghe Pastia, om de o rară modestie și de un înalt altruism, căci jertfește pentru această instituție de cultură, întreaga sa avere agonisită cu vrednicie „nerezervându-și nimic pentru sine, totul făcând pentru neam și cultura lui”, desăvârșind prin această operă culturală începută prin construirea teatrului comunal „Maior Gh. Pastia”, o frumoasă podoabă a orașului, început în luna Mai 1909 și inaugurat la 21 Noembrie 1913, pentru care a donat comunei 600.000 lei.

Acest nou edificiu de cultură intitulat Ateneul Popular „Maior Gh. Pastia”, proprietatea Primăriei, se ridică pe locul fost al Mănăstirii Sf. Ioan Botezătorul alături de Catedrala orașului, ctitorie a Voevodului Grigore Ghica, lângă vechiul hotar dintre Moldova și Muntenia și va servi pentru: conferințe, serbări naționale, cinematograf educativ, bibliotecă publică și muzeul județului Putna, în care se va păstra documente, obiecte de artă și de interes obștesc, mărturii ale trecutului nostru din care să isvorască cât mai multă lumină.

Populațiunea recunoscătoare va păstra în veci o nepieritoare aducere aminte a Maiorului Gheorghe Pastia, pentru opera de cultură săvârșită în orașul său natal și căruia consiliul comunal i-a conferit titlul de Cetățean de Onoare al orașului Unirei „Focșani” în care s-au înfăptuit însemnate acte istorice ale neamului românesc.

Întocmirea planurilor construcției și dirijarea lucrărilor s-a făcut

de Arhitectul Fr. Hamel.

Întru amintirea acestui fapt, s-a întocmit și semnat acest document în trei exemplare, din care unul s-a așezat în fundațiile clădirei, al doilea se va păstra în muzeul acestui așezământ și al treilea se va depune în arhiva Primăriei orașului Focșani.

Donator

Ministru

Prefect

Primar⁷

A luat cuvântul maiorul Gheorghe Pastia, ctitorul Teatrului Comunal ce-i purta numele și donatorul fondurilor pentru ridicarea noului edificiu cultural:

Actul comemorativ al Ateneului Popular de față și frumoasele cuvinte rostite de domnul primar la adresa persoanei mele mă măgulește foarte mult, dar în același timp mă și întristează: mă măgulește pentru că-mi se spune laude mari și frumoase și mă întristează pentru că-mi văd puterile slăbite acum la bătrânețe, când dorișta ce aș avea este de a face cât mai mult din cele ce-mi arde sufletul pentru orașul meu de naștere, pentru locul în care am deschis ochii în viață și pe maidanurile căruia mi-am petrecut cei mai frumoși ani ai copilăriei – sufletul meu îmi poruncia de mult să fac ceva cât mai folositor și educativ concetățenilor mei și m-am gândit mult ce-i lipsește orașului Focșani și astfel după multă gândire m-am hotărât să clădesc un templu al artei, care este teatrul comunal de ieri și ateneul popular de astăzi, care să fie și o podoabă a orașului și un templu de cultură.

Mă simt fericit astăzi că văd că se pune piatra fundamentală pe acest templu ridicat până la acoperiș și voi fi și mai fericit când voi vedea deschizându-se larg porțile lui pentru ca toată lumea săracă și bogată să vie să se adape la lumina și cultura ce se va răspândi de aci.

⁷ Arhiva Muzeului Vrancei, inv. nr. 18929

Dragii mei, să-mi dați voe să vă fac o mărturisire, care pentru mine e o mare mângâiere: în viață eu nu m-am considerat decât un simplu deținător temporar a modestei mele averi,* agonisită cu multă trudă și mai ales cu multe privațiuni; mulți mi-au spus că ar fi mai de folos să-mi schimb viața și traiul, căci cu atât se folosește omul pe pământ, anume: să călătorească, să trăească o viață mai largă de lux și petreceri și altele.

Eu însă mi-am zis că modul acesta de întrebuințare a unei averi e prea egoist și prea comun ca să-l pot împărtăși în totul: destul că averile moștenite fără muncă, acele dobândite într-o noapte au mai toate aceiași soartă; cel puțin cele agonisite din greu să aibă o soartă mai bună, transformându-le în opere cu caracter instructiv, pentru binele general.

Iată de la ce condițiuni am plecat și cum a luat naștere pentru mine ideia înălțării celor două altare de cultură, Teatrul și Ateneul Popular.

Îngrijorarea mea una singură este, anume că poate opera aceasta care se ridică astăzi să depășească prevederile mele și mijloacele de cari dispun, am însă credința că nici domnul primar actual care este un tânăr cu un spirit destul de larg și nici celelalte persoane de răspundere din acest oraș nu se vor îndura să lase neisprăvită o operă pornită cu cele mai curate gânduri și căruia i-am consacrat tot avutul meu, fără nici un folos material pentru mine „Totul pentru neam și cultură”.

Aceasta va fi și un imbold pentru generațiunile viitoare ca sămânța aruncată de mine aci, mai din vreme sau mai târziu, să prindă, să înflorească și să producă roade.

Terminând puținele mele cuvinte ce am avut de spus gălesc prilej cu această ocazie să mulțumesc atât domnului primar cât și întregului consiliu comunal, care mi-a dat tot concursul pentru ridicarea acestui templu al artei și culturii; mulțumesc domnilor Miniștri cari ne-au făcut onoarea de a asista la punerea pietrei fundamentale, a acestui templu care prin participarea atâtor sfetnici

ai țării, dau un fast deosebit acestei mari serbări a orașului Focșani, cetatea unirei, asemenea și bunilor mei prieteni cari m-au ajutat cu sfatul și îndemnul lor ca să am astăzi parte de această bucurie.

Să trăiți dragii mei și să lucrăm cu toții pentru mărirea și înflorirea Neamului Românesc.⁸

În numele guvernului averesean a luat cuvântul Octavian Goga, care a subliniat că: „Epopeia noastră marchiază în evoluția ei acte din cele mai mari, din cele mai lăudabile. De câte ori descind într-un colț de țară, găsesc amintiri de ale trecutului, cristalizate în opere ale prezentului. Torentul acestor amintiri se poartă prin sufletele oamenilor acestei epopei, care nu întârzie să și le reverse în monumente cari vor păstra farmecul acestor amintiri pentru posteritate.

Mă bucur considerabil găsind în jurul meu pe Dvs., oameni cari purtați în suflet idealul scump al neamului nostru, idealul care ne-a purtat deasupra tuturor frământărilor, deasupra tuturor pericolelor ce amenințau existența noastră. De aceia vin să unesc tot ceea ce vibrează în mine, cu tot ceea ce vibrează în Dvs.

Nu de mult românismul a trecut printr-o noapte înspăimântătoare în simfonia popoarelor europene; nu de mult românismul a fost sgduuit adânc din temelii, nu de mult românismul și-a aruncat destinul în cumpăna grea a vremii.

Ei bine, din toate aceste spasme, din toate aceste pericole românismul a putut să-și trâmbițeze victoria deasupra granițelor ei cuvenite, deasupra celorlalte popoare înconjurătoare, înaintea vulturilor hrăpăreți, prin mii de sacrificii, prin mii de abnegații.

Și atunci, mă întreb ce a putut să păstreze acest neam deasupra tuturor frământărilor ce au brăzdat românismul dela un capăt la celălalt al țării în veacul acesta al nostru?

A fost sufletul nostru transluminat de făclia idealului nostru.

A fost sufletul acela plin de credință și tradiție, care dă putere celui mai mic mănunchi de oameni și care a purtat idealul deasupra

---

⁸ „Rampa”, anul XII, nr. 2882, luni, 6 iunie 1927, p.3

maselor românismului, idealul cristalizat și imortalizat simbolic în opere de artă, de literatură, de știință.

Grație acestora s-a putut păstra țara neafinsă, toată existența noastră ca națiune, de aceea trebuie să păstrăm și noi toate aceste opere în edificii, căci astfel vom păstra credința și cultura acestui neam.

Aplaud inițiativa privată, aplaud străduința aceluia mănunchi de oameni care vrea să creeze ceva pentru restul colectivității, dar admir și aplaud și mai mult inițiativa individuală, pornită pe tărâmul elementelor cari păstrează neamul și cari însemnează cultura lui, de aceea cu sufletul plin de satisfacție ca reprezentant al Guvernului mulțumesc și felicit pe D-l Maior Pastia pentru imensa operă săvârșită prin crearea unui teatru și acestui Ateneu Popular.

Aplaud cu atât mai mult cu cât inițiativa nu este aceea a unui mănunchi, ci pur individuală.

Peste sufletul Dvs., Domnule Maior au trecut două războaie.

Ați fost totdeauna o strajă a neamului.

Ați arătat în război soldaților o abnegație și un sacrificiu, astăzi arătați o altă abnegație și un alt sacrificiu.

Aceste lucruri mă fac să declar că Dvs. sunteți un pedagog al maselor.

Ați arătat colectivității pe toate tărâmurile datoria omenească și datoria neamului.

Sunt foarte încântat că mă aflu astăzi în fața unui astfel de om. Dumnezeu să vă copleșească cu binecuvântarea Sa.”⁹

După inaugurarea Școlii Normale, unde a luat cuvântul ministrul Ion Petrovici, a urmat banchetul de la Teatrul Comunal „Maior Gh. Pastia” Au toastat: deputatul Ioan P. Rădulescu-Putna pentru M.S. Regele, prefectul Stere Costescu pentru Octavian Goga, Th. Iordănescu – directorul Școlii Comerciale pentru ministrul Ion Petrovici, Rădulescu-Vidra și dr. Câmpeanu pentru maiorul Pastia, d-șoara Lupu,

---

⁹ *Ibidem*, p.3 - 3-verso

profesoară¹⁰.

Au răspuns acestor toasturi cei trei miniștri prezenți la banchet.¹¹

Sufletul acestor festivități a fost profesorul Ioan P.Rădulescu-Putna¹², deputat averescan, tatăl diplomatului Savel Rădulescu, aflat în acel moment în străinătate.

Retrăind momentele festive de la Focșani, deputatul îi scria, la 1 iunie 1927, fiului său: *„După inaugurare a urmat la ora 12 banchet frumos la teatru, iar la 4 plecare cu autom(obilul) la Soveja. Am trecut la Panciu unde în piață era o mare de capete din oamenii din Panciu și comunele vecine unde a(u) vorbit iarăși Goga și Petrovici. Apoi la satele Răcoasa, Câmpuri, Soveja unde sătenii au ieșit cu mic cu mare, copiii au aruncat cu flori ca și la Panciu și unde au vorbit iarăși Goga și Petrovici. La Soveja am stat până târziu. A doua zi la 6 dim. plecarea cu trenul Tișitei în sus, la 10 la căzătoarea Puteni o mică gustare, la 11 vizitarea Tișitei mari până sus, adică în partea care se aseamănă cu Elveția. Masă la 12, întoarcere la Soveja cu trenul și de acolo cu mașinile la Mărășești, de unde Miniștrii au plecat veseli la București.*

*A fost o serbare cum nu s-a mai văzut la Focșani.”*¹³

¹⁰ „Universul”, joi, 2 iunie 1927

¹¹ *Ibidem*

¹² vezi N. Șt. Graur, **Figuri politice putnene**, Tipografia, Librăria și Legătoria de Cărți Alexandru N. Leon & Co, Focșani, 1920, p.51 - 53

¹³ A.N.I.C., fond Savel Rădulescu, dosar nr. 174, f. 91- 91 verso